

До разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.074 у Хмельницькому
університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова 29000,
м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора,
директора Департаменту освіти та науки Хмельницької обласної державної
адміністрації**

ПУНДИ ОЛЕКСАНДРА ОЛЕГОВИЧА

на дисертацію ДАНИЛОВОЇ АННИ ВІКТОРІВНИ

**«Юридична відповідальність за порушення законодавства про запобігання
виникненню і поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб»,**

**поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право**

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дисертаційного дослідження, обраної Даниловою Анною Вікторівною, не викликає сумнівів, оскільки воно присвячено нагально концептуальній як в практичній, так і в науковій сферах тематиці – юридичній відповідальності за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб (ОНІХ).

Важливість дослідження зростає на тлі загроз швидкого поширення інфекцій, здатних спричинювати пандемії, що наочно продемонстрував приклад виникнення та поширення COVID-19 у світі. Досвід протидії коронавірусній хворобі в Україні виявив низку проблем у правозастосуванні: суперечності норм, недостатню узгодженість механізмів реагування та обмежену готовність держави до масштабних епідеміологічних викликів.

Авторське бачення проблеми полягає у комплексному підході до аналізу юридичної відповідальності в цій сфері. Дослідження обґрунтовує необхідність удосконалення нормативно-правової бази, формулює власне бачення щодо уніфікації адміністративно-правових та кримінально-правових підходів, а також окреслює положення щодо правильного кваліфікування порушень, пов'язаних із запобіганням поширенню ОНІХ.

Таким чином, робота поєднує доктринальний аналіз із практичною спрямованістю, що підтверджує наукову новизну дослідження та його практичну значущість. Результати роботи спрямовані на вдосконалення правових механізмів охорони громадського здоров'я, підвищення ефективності юридичної відповідальності за порушення протиепідемічних норм та формування більш

системного підходу до забезпечення прав і свобод людини у сфері епідеміологічної безпеки.

Обрана авторкою тема дисертації, висновки, пропозиції та рекомендації, які виносяться на захист, є актуальними не тільки з доктринальної точки зору. Всебічний аналіз теоретико-прикладних аспектів кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб посприяли формуванню науково обґрунтованих положень, висновків та рекомендацій з метою удосконалення чинного законодавства та практики його застосування.

Актуальність теми підтверджується також тим, що зазначене дисертаційне дослідження виконане у межах науково-дослідних робіт Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, зокрема, «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0117U000103), «Забезпечення прав людини у сфері боротьби зі злочинністю» (номер державної реєстрації 0117U000106) та «Тенденції розвитку держави і права в сучасному світі» (номер державної реєстрації 0124U001009).

Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова 29 жовтня 2020 року (протокол № 5, рішення № 5).

Ступінь обґрунтованості результатів, представлених здобувачем, наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації, та їх новизна.

Виконана дисертація може бути охарактеризована як така, що має достатній науково-теоретичний рівень та практичну значимість положень й висновків, що пропонуються її автором.

Дисертанткою коректно сформульовано мету її наукового дослідження, яка полягає у формуванні науково обґрунтованих результатів у вигляді теоретичних висновків та положень, щодо реалізації юридичної відповідальності за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб, зокрема тих, які спричиняють пандемії, а також розробка пропозицій, спрямованих на удосконалення норм чинного законодавства, та покращення практики його реалізації.

Авторкою окреслено наступні завдання, спрямовані на досягнення поставленої мети: розкрити стан наукової розробленості проблеми юридичної відповідальності за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню ОНІХ; дослідити становлення та розвиток юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері запобігання виникненню і поширенню ОНІХ; визначити місце юридичної відповідальності за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню ОНІХ у загальній системі юридичної відповідальності; дослідити міжнародно-правові стандарти у сфері запобігання виникненню і поширенню ОНІХ та їх вплив на національне законодавство

України; розкрити структуру та зміст юридичного складу адміністративного правопорушення, пов'язаного з порушенням законодавства у сфері запобігання виникненню і поширенню ОНІХ; охарактеризувати заходи адміністративно-правового примусу, що застосовуються у разі порушення законодавства у сфері запобігання виникненню і поширенню ОНІХ; здійснити кримінально-правову характеристику порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню ОНІХ; визначити систему та особливості застосування заходів кримінально-правового характеру щодо осіб, які порушили законодавство про запобігання виникненню і поширенню ОНІХ; здійснити розмежування адміністративного та кримінального правопорушення, встановлених за порушення законодавства у сфері запобігання виникненню і поширенню ОНІХ; розробити пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання адміністративної та кримінальної відповідальності у зазначеній сфері.

Аналіз тексту дисертаційної роботи дає підстави дійти висновку, що завдяки вдалому добору та логічному структуруванню визначених у ній завдань поставлену мету досягнуто, а сформульовані у роботі висновки, пропозиції та узагальнення перебувають у логічній відповідності з нею.

Даніловою Анною Вікторівною продемонстровано достатній рівень оперування основними доктринальними категоріями в межах об'єкта та предмета дослідження, які сформульовані як «суспільні відносини, що виникають у сфері юридичної відповідальності за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню ОНІХ із пандемічним потенціалом» та «нормативно-правові засади, теоретико-правові аспекти та механізми реалізації юридичної відповідальності за порушення законодавства щодо запобігання виникненню і поширенню ОНІХ із пандемічним потенціалом» відповідно.

У дисертаційному дослідженні продемонстровано здатність авторки самостійно здійснювати належний науковий аналіз основних теоретичних положень і нормативно-правової бази за темою роботи, коректно застосовувати фахову юридичну термінологію, виокремлювати та концептуалізувати ключові проблемні аспекти у досліджуваній сфері, а також формулювати обґрунтовані пропозиції щодо можливих шляхів їх розв'язання.

Окрім цього, на підставі ознайомлення з дисертацією можна констатувати, що здобувачка належною мірою оволоділа методологією наукової діяльності, що проявляється у професійно-обґрунтованому застосуванні сукупності методів наукового пізнання, зокрема системно-структурного, функціонального, статистичного, узагальнення, порівняльно-правового тощо.

Обґрунтованість висунутих наукових положень підкріплюється глибоким аналізом та узагальненням теоретичного та практичного досвіду, залученими і опрацьованими офіційними аналітичними матеріалами і літературними джерелами з фахових питань.

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в

дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими, логічними і послідовними.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Дисертаційна робота Данілової Анни Вікторівни «Юридична відповідальність за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб» складається з трьох розділів, що поділені на вісім підрозділів.

Ознайомлення зі змістом дисертації, науковими публікаціями дає підставу визначити основні наукові положення й висновки, що характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок авторки, ступінь їх обґрунтованості та достовірності, зокрема:

авторське бачення розвитку міжнародного регулювання стандартів у сфері запобігання виникненню та поширенню ОНІХ дозволило виділити три основних етапи такого правового регулювання;

обґрунтовано необхідність встановлення окремим спеціальним законом про карантин порядку його введення, продовження та скасування, а також вичерпного переліку можливих обмежувальних заходів, зважаючи на те, що карантин як правовий режим обмежує основні права та свободи людини;

доведено, що формулювання в ч. 1 ст. 325 КК України «завідомо могли спричинити поширення цих захворювань» слід розуміти як «делікт створення небезпеки в широкому значенні», що характеризує діяння, а не наслідки кримінального правопорушення і вступає в конкуренцію зі ст. 44-3 КУпАП, а тому наслідки в ч. 1 ст. 325 КК України слід передбачити лише у виді заподіяння реальної шкоди, а саме поширення відповідних хвороб;

аргументовано, що поширення ОНІХ слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 325 КК України як спричинення інших тяжких наслідків, оскільки ОНІХ – це хвороби, для яких характерним є високий рівень смертності, що свідчить про небезпеку цих хвороб для життя людини;

обґрунтовано, що звільнення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, передбачене ст. 325 КК України, від кримінальної відповідальності за ст. 46 КК України не допускається, оскільки шкода заподіюється не лише приватним, але й публічним інтересам, а також зважаючи на відмінність між кримінально-процесуальним та кримінально-правовим поняттям потерпілого;

аргументовано, що формулювання діяння в ч. 1 ст. 44-3 КУпАП та ч. 1 ст. 325 КК України повинно бути однаковим, враховуючи єдність об'єкту адміністративно-правового та кримінально-правового посягання та сформульовано наступним чином «порушення встановлених відповідно до закону правил запобігання виникненню та поширенню інфекційних та масових неінфекційних хвороб».

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження.

Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальне наукове завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних і науково-методичних засад кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб. В результаті проведеного дослідження дисертанткою сформульовано низку висновків, рекомендацій та положень, що мають як науковий, так і практичний інтерес.

В свою чергу, практичне значення результатів дисертаційного дослідження, отриманих авторкою, полягає в тому, що анонсовані пропозиції, висновки та узагальнення можуть бути використані як підґрунтя для подальших загальнотеоретичних наукових досліджень проблем протидії кримінальним та адміністративним правопорушенням загалом; в освітньому та освітньо-науковому процесі – у закладах вищої освіти під час підготовки здобувачів усіх рівнів вищої освіти, а також під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Адміністративне право», «Медичне право», «Міжнародне право охорони здоров'я», «Теорія права та прав людини», а також для підготовки наукових і навчально-методичних матеріалів з питань юридичної відповідальності у сфері запобігання особливо-небезпечним інфекційним хворобам (акт впровадження Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова від 31.10.2025 р. – Додаток В).

Запропоновані результати дослідження також можуть бути використані у нормотворчій діяльності – під час підготовки пропозицій щодо вдосконалення положень КК України, КУпАП, законів України у сфері протидії виникненню та поширенню ОНІХ, а також у процесі розроблення проєктів нових нормативно-правових актів, спрямованих на підвищення ефективності механізмів юридичної відповідальності (Акт впровадження результатів дисертації у діяльність Комітету Верховної Ради України від 03.11.2025 р. – Додаток Б).

Таким чином, результати дисертаційного дослідження (у тому числі відображені у наукових публікаціях здобувача) мають необхідний рівень наукової новизни. Проведене в роботі дослідження завершується логічними та послідовними висновками.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях за темою дисертації.

Основні положення дисертації Данілової Анни Вікторівни «Юридична відповідальність за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб» висвітлено у тринадцяти наукових працях, серед яких дві статті у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах Scopus, три наукові статті у наукових виданнях, що включені до переліку наукових фахових видань України, а також у семи тезах доповідей на наукових конференціях.

Текст дисертації містить посилання на використані при проведенню

досліджені наукові результати, ідеї, публікації інших авторів (список використаних джерел сформовано з 245 найменувань).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Данілової Анни Вікторівни «Юридична відповідальність за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб», та не нівелюючи внесок авторки у сучасну кримінально-правову та адміністративно-правову доктрину, тим не менш, слід констатувати, що окремі узагальнення, положення та висновки, презентовані автором, потребують уточнення або додаткової аргументації:

1. У підрозділі 1.1. присвяченому аналізу стану дослідження проблеми юридичної відповідальності за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб, доцільним видається більш чітке структурування наукового доробку шляхом окреслення питань, які вже достатньо розкрито в юридичній науці, а також тих аспектів, які потребують подальшого дослідження або які ще не ставали предметом наукових розвідок.

2. В цілому підтримуючи авторський підхід до побудови санкцій адміністративного та кримінального правопорушення із врахуванням координаційних зв'язків між адміністративним та кримінальним правом, на основі якого запропоновано основний склад кримінального правопорушення передбачити як нетяжкий злочин, кваліфікований (особливо кваліфікований) – як тяжкий злочин, а відповідальність за адміністративне правопорушення, враховуючи рівень суспільної шкідливості діяння, встановити на рівні кримінального проступку, все ж слід визнати не достатньо обґрунтованою пропозицію передбачити саме такі суми штрафів в ст. 44-3 КУпАП та ст. 325 КК України.

3. Дискусійною є пропозиція авторки щодо визначення суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 325 КК України як «загального із наявністю додаткових ознак», враховуючи усталений в теорії кримінального права поділ суб'єкта кримінального правопорушення на загальний та спеціальний.

4. Посилання авторки на результати проведеного анонімного опитування, які, незважаючи на їх наукову цінність, не були в повному обсязі інтегровані в основний текст дисертації (Додаток Г).

Разом з тим, висловлені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загального позитивного враження від представленої дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації .

Дисертація Данілової Анни Вікторівни «Юридична відповідальність за порушення законодавства про запобігання виникненню і поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є самостійною завершеною кваліфікаційною науковою роботою, що

містить нові обґрунтовані та аргументовані результати, які у своїй сукупності є значущими як для правової доктрини, так і мають практичне значення, відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Данілова Анна Вікторівна заслуговує на присудження освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук,
професор, директор
Департаменту освіти та науки
Хмельницької обласної
державної адміністрації

О. О. Пунда